Verksamhetsberättelse 2016

Verksamhetsområden

Allmänt.....2
Forskning och fältstudier.....3
Nationellt Fågelskyddsarbete 5
Internationellt fågelskydd 11
Fågelintresse 12
AviFauna Naturresor 13
Naturbokhandeln.....14
Naturum Ottenby.....15
Information och publicering.....16
Medlemsutveckling.....17
Kansli och medlemsservice.....17

Sveriges Ornitologiska Förening — BirdLife Sverige

En ljus framtid för fåglar och människor

SOF BirdLife

Sara Skidell med Hans Bergkvist, Focus Nordic
Foto: Kent-Ove Hvass

Allmänt

Vid Falsterbo Bird Show delades utmärkelserna Årets fågelskådare samt Silvertärnan ut. I år blev Sara Skidell utnämnd till årets fågelskådare med motiveringen ”*Sara är en entusiastisk person som utan knot studsar upp i gryningen om det vankas fågel. Utöver att skåda fågel, är hon gärna ringmärkningsassistent och en lovande fotograf. Hon är dessutom beredd att lägga en ansenlig del av sin fritid på att väcka samma glöd hos de ännu oinvigda genom sitt ideella arbete för såväl sin lokala ornitologiska förening som för BirdLife Sverige och Fältbiologerna i Skåne.*”

Till Silvertärna utsågs Anette Barr *”en kvinna som arbetat hårt och ihärdigt under många år med en av våra största utmaningar – nämligen att sprida intresset för, och öka kunskapen om, fåglar och natur i den yngre generationen. I många föreningar diskuteras hur vi ska jobba för att nå fler barn och unga – här har vi en kvinna som nu på två dagar nått ut till 1100 barn och gett dem en ovärderlig grund för ett framtida naturintresset”.*

”Hon är dessutom beredd att lägga en ansenlig del av sin fritid på att väcka samma glöd hos de ännu oinvigda genom sitt ideella arbete ”

Föreningens riksstämma 2016 hölls i Ångermanland med vacker utsikt över Höga Kusten-bron. Årets seminarium behandlade skogsfrågor från olika aspekter på ekologin, skyddsvärdet och metoder för inventeringar för att ge en fördjupad kunskap kring det komplexa arbetet med skogen. På stämman diskuterades också arbetet inom FSC. Åke Persson redogjorde för arbetet med det nationella skogsprogrammet där vi deltar.
De förändringar som skedde i styrelsen var att Åke Persson och Maria Olsson lämnade styrelsen och att Christer Johansson, Göteborg, valdes in i styrelsen.

Under året togs ett stort steg för att konsolidera verksamheten då vi efter ett antal år utan någon anställd chef har rekryterat en sådan.
Vid halvårsskiftet tillträdde Anette Strand som föreningschef. Efter ett första halvår med mycket arbete kring administrativa rutiner ser vi fram emot en stabilare ledning av verksamheten än vad som tidigare varit möjligt med ideella arbetsinsatser.

Anders Wirdheim, mångårig redaktör och sedermera informationsansvarig i föreningen, gick i pension vid årets slut. Vi tackar Anders för de insatser han har gjort för föreningen under sina 27 år som anställd. Anders har haft ett finger med i det mesta som har hänt och hans rappa penna har varit ovärderlig oavsett om det gällt att påverka myndigheter eller att föra ut glädjen med fågelskådning. Men Anders lämnar oss inte helt, även under 2017 kommer han att utföra en del uppdrag för föreningen.

Forskning och fältstudier

Ottenby Fågelstation fyllde 70 år och jubileum hölls i samband med invigningen av naturum Ottenbys nya utställning i maj. Verksamhetens grundpelare – ringmärkning, uppdragsforskning, inventeringar och det utåtriktade arbetet mot besökande turister och fågelskådare – dominerade arbetsuppgifterna under året.

Totalt ringmärktes 21 999 fåglar varav 20 344 fångades inom ramen för den standardiserade verksamheten i stationsträdgården, vilket är ca 12 procent över medelvärdet. Våren var relativt fågelfattig och fångsten hamnade 22 procent under medel. Vadarfångsten stannade på hela 32 procent över medel medan hösten i trädgården gav 25 procent över medelvärdet.
Revirkarteringar skedde i provrutan i Mellersta lunden för 45:e året i rad, en inventering gällande kläckningsframgången hos rödbena och tofsvipa genomfördes liksom såväl standardrutten i Grönhögen som de regelbundna räkningarna av rastande vadare i Sandviksområdet. Fågelstationen ansvarade också för uppföljningsarbeten inom ett projekt där grönfläckig padda återintroducerats i Ottenbyområdet. Uppdraget är en del i projektet LIFE-BaltCoast ”Rehabilitation of the Baltic Coastal Lagoon Habitat Complex”, och koordineras från Länsstyrelsen i Kalmar län. Bland 2016 års forskningsprojekt kan nämnas flera olika ljusloggerstudier samt flera parallella influensastudier. Arbetet med den digitala ringmärkningsguiden – Ringers’ DigiGuide – fortsatte med tillägg av nya arter.

Från utlandsverksamheten kan nämnas fortsatt projektarbete rörande de rödstrupiga sångarnas uppträdande på Capri, Italien, liksom fortsatt arbete med produktionen av en kinesisk ringmärkningsguide.
Tre olika kurser genomfördes: ”Ölands fågelliv” (juni), en ringmärkningskurs (augusti) samt ett nystartat kurspaket kallat ”Bestämningshyllan” (augusti–november). Antalet guidade besökare uppgick till totalt 3 030 och trenden är ökande. Under senvintern fick fågelstationsbyggnaden nya fönster och dörrar. En hel del renoveringsarbeten kvarstår och arbetet med upprustningen kommer att bli fortsatt resurskrävande under de närmaste åren.
Ornis Svecica, föreningens vetenskapliga tidskrift, utkom under 2016 med tre häften, varav ett dubbelhäfte. Antalet sidor var 196, vilket är ungefär detsamma som under en lång följd av år, och tillströmningen av manuskript motsvarar ungefär denna volym. Antalet uppsatser 2016 var 12. Samtliga var författade på engelska med svensk sammanfattning. En längre uppsats är värd att framhålla, nämligen en redovisning av femtio års midvinterräkningar av sjöfågel, ett projekt där föreningens medlemmar gjort mycket viktiga insatser. Ämnesmässigt låg betoningen på inventeringar och forskning om biotopfrågor och fågelskydd. Tidskriften har under året varit fritt tillgänglig på föreningens hemsida till och med nr 1, 2016. Den nås även från sökmotorer såsom Google Scholar.

Den nya inventeringen, *sjöfågelinventeringen*, som startades förra året har fortsatt under året. Inventeringen är ett samarbete mellan BirdLife Sverige och dess regionalföreningar och Svensk Fågeltaxering på Lunds Universitet. Föreningar och medlemmar står för inventeringarna och Lunds universitet står för utvärdering av inventeringsresultaten. Tanken är att inventera en typ av biotoper som inte täcks särskilt väl av andra, befintliga inventeringsprojekt inom Svensk Fågeltaxering. Inom ramen för den nya sjöfågelinventeringen räknas bland annat svanar, gäss, sim-- och dykänder och doppingar, men även en del vadare och rovfåglar. Vidare har inventeringen utformats så att man inte behöver vara en expert på alla fågelläten som tänkas kan för att delta. Det har också visat sig att denna satsning för att locka nya personer att upptäcka hur kul det är att inventera fåglar har slagit väl ut. Ur den statistik som tas fram framgår att antalet rutter som inventeras 2016 var 273 (föregående år 162) och antalet inventerare 143 (86), varav många är personer som tidigare inte deltagit i inventeringar som utvärderas av Svensk Fågeltaxering. Ett annat uppmuntrande resultat är att många av de nya inventerarna är kvinnor 16 (19) %. Detta är procentuellt sett många fler än vad det är som är engagerade i Svensk Fågeltaxerings övriga inventeringar. Konceptet med en enklare inventeringsform för att locka många nya inventerare har slagit väl ut.

Taxonomikommittén (Tk) har under året besått av Erling Jirle (sammankallande), Johan Fromholtz, Markus Lagerqvist och Tommy Tyrberg. Efter att det ordinarie arbetet med bevakning av taxonomi och systematik fått stå tillbaka under 2015 på grund av arbetet med slutförandet en den officiella listan över svenska namn på alla världens fågelarter – Namnlistan, höll kommittén i april ett ordinarie helgmöte vid Tåkern. Vid mötet togs beslut om en rad uppdateringar av taxonomin baserade på nya vetenskapliga rön publicerade under de senaste åren. Besluten redogjordes för i Rapport 8 som publicerades i kortform i Vår Fågelvärld 1/2017, samt i en fullständig version inklusive referenser på vår hemsida på www.birdlife.se/tk

Raritetskommittén har under året bestått av Magnus Corell, Aron Edman, Anders Eriksson, Alexander Hellquist, Hans Larsson, Björn Malmhagen och Mats Waern (ordf.). Två helgmöten hölls på Ottenby fågelstation, ett i mars och ett i november. Cirka 400 rapporter har behandlats under året. Ett omfattande arbete med att uppdatera listan över påträffade taxa i landet pågår. Det goda samarbetet mellan de nordiska raritetskommittéerna fortskrider.

Hösten 2016 bjöd på raritetsfest med bland annat många besökande sibiriska järnsparvar! Här en av fåglarna som upptäcktes på Öland av Markus Tallroth som också tagit bilden.

Skräntärna Foto: Ulrik Lötberg

Nationellt fågelskydd

BirdLife Sverige deltar i styrelsen för *Svensk Våtmarksfond* tillsammans med Svenska Jägareförbundet, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och representanter från näringslivet. Våtmarksfonden har under året startat ett flerårigt projekt under titeln *Våtmarksprojekt och fågellivet – kunskapsöverföring samt utvärdering av måluppfyllelse*. Projektet har producerat en folder som vägledning till arbetet med anläggande eller restaurering av våtmarker – *"Från idé till färdig våtmark"*. Våtmarksfonden bildades för 22 år sedan och har genom sin verksamhet medverkat till att närmare 700 våtmarker om totalt 6 500 hektar restaurerats eller återskapats. De flesta typer av våtmarker finns representerade, allt från små viltvatten till större våtmarker i både skog och på åkermark. Årets ekonomiska stöd har gått till Roten (Halland), Holmön (Västerbotten), Almare-Stäket (Stockholm) och Vadsbäcken (Östergötland).

I samarbete med Skogsstyrelsen ska den sänkta sjön *Roten* (Hylte kommun, landskapet Småland,

Fågelskydd i framkant

Det saknas tillräcklig information om våra fåglars rörelser och beteende

Inventeringar visa att många arter minskar i oroväckande takt

Vi arbetar med fågelskydd baserad på vetenskapligt underlag såväl i Sverige som genom det internationella partnerskapet

Många av våra fåglar är bara sommargäster - de behöver vårt stöd över alla gränser

Hallands län) restaureras till att bli en ca 65 ha stor våtmark för biologisk mångfald. Roten har idag tappat nästan all den rika förekomst av arter den hade i mitten av 1900-talet. För att återskapa dessa ska vattenvolymen och vattenytan ökas. Dessutom ska strandängar etableras/restaureras så att ett öppnare landskap för flora och fauna skapas. Detta görs genom att stängsla in stora delar av Roten och låta nötkreatur hjälpa till i det naturvårdande arbetet. Effekten av detta kommer att bli ett rikare sjöfågelliv och en högre biologisk mångfald. Ökad tillgänglighet till våtmarken är också önskad, eftersom denna idag är begränsad. Projektet som nu söker medel för första restaureringsfasen sker i samarbete med markägare och Skogsvårdsstyrelsen och med BirdLife Sverige som huvudman.
BirdLife Sverige deltog som tidigare år i fördelningen av medel från *Alvins fond*. I år fördelade fonden 1,2 miljoner kronor till cirka 50 projekt med inriktning på framförallt fåglar och naturvård. Riksföreningen har erhållit medel ur fonden för följande projekt: *Strandängsvadare, Hotade fåglar i Österjön* samt *Jaktfalk i Jämtland och Härjedalen*. Det finns också flera regionala föreningar som fått medel till ett antal projekt. Exempel på sådana är restaurering av fågelskär i Roslagen, inventering av brandområdet i Västmanland samt lokala inventeringsprojekt för arter som pilgrimsfalk, fjällvråk, ängshök och tretåig hackspett.

Projekt strandängsvadare har som syfte att undersöka möjligheterna att förbättra häckningsmöjligheterna för vadare på strandängar i södra Sverige. Projektet har under året tagit fram några intressanta objekt på Öland som med enkla medel kan göras om till nya våtmarker. Intresset för att anlägga nya våtmarker är stort bland Ölands lantbrukare. Projekt strandängsvadare samarbetar med länsstyrelsen, Sportfiskarna och Ölands Ornitologiska Förening.

Projekt Hotade fåglar i Östersjön fortsatte under 2016. Samarbetet med forskare vid Lunds Universitet (Susanne Åkesson, Centre for Animal Movement Research, CAnMov) och Novia Yrkeshögskola i Finland (Patrik Byholm) har fortsatt. Under året har studier av skräntärna bedrivits vid några finska och en svensk koloni samt studier av silltrut vid några svenska kolonier.

Projektet påbörjade 2015 ett samarbete kring Skräntärna med forskare i Finland. Detta samarbete har fortsatt
bl a för att få igång ett motsvarande projekt i Finland som vi har i Sverige. Projektet studerar främst skräntärna och andra måsfåglar så som silltrut. Men även andra marina arter som bedriver sitt födosök långt från sina häckplatser, till exempel alkor, måsar, labbar och tärnor. Fåglarnas rörelser följs genom att de märkts med GPS-loggrar. Detta möjliggör mycket ingående studier av var fåglarna rör sig och i skräntärnornas fall har viktig information om var de fiskar kunnat inhämtas. I maj/juni försågs nio skräntärnor och tre silltrutar med GPS-loggrar. Nytt för året var att sju ungfåglar av skräntärna och silltrut försågs med sändare. Detta har givit mycket intressant information om rörelsemönster från ungfåglarnas flyttning men även angående mortalitet för ungfåglarna.
Under 2016 övervakades fyra kolonier, i Norrbotten, Norduppland, Östergötland och på Gotland med webbkamera. Tillsammans ger dessa tekniker högupplöst information om var tärnorna uppehåller sig och om deras aktiviteter. Resultaten är viktiga och kan bland annat ligga till grund för krav på ökad hänsyn och skydd av dessa områden. Projektet bedriver sedan något år även färgringmärkning av skräntärneungar.

De flesta av de skräntärnor som ringmärks i landet förses med en färgring. Nu har de första individerna återvänt till Sverige. Färgringmärkningen ger bra information om vilka områden som tärnorna föredrar under sin höstflyttning och några få områden har visat sig vara mycket viktiga för tärnorna. Studierna av skräntärnorna och trutarna har varit möjliga tack vare generösa bidrag från Lindbergs stiftelse och Alvins fond. Projektet genomför, i samarbete med ÅGP Skräntärna, övervakning av landets skräntärnor. I övervakning ingår boräkning och ringmärkning används för att följa upp häckningsframgången för tärnorna. Vidare noteras eventuell predation i kolonierna, och i vissa kolonier som har haft reproduktionsproblem utförs åtgärder för att motverka detta. En del av dessa åtgärder har utförts av projektet på uppdrag av ÅGP Skräntärna, medan andra åtgärder som t ex minkjakt utförts av jägare. Projektet använder webkameror för att utröna vilka predatorerna är när kolonier får reproduktionsproblem. I de kolonier där övervakning skedde förekom predation, i tre fall av trutar och i ett fall havsörn. Detta har varit ett mycket framgångsrikt koncept när det gäller trutar och mink. De kolonier där projektet och ÅGP genomförde reproduktionsförbättrande åtgärder var också de kolonier som 2016 lyckades bäst med häckningarna. Ungefär hälften av kolonierna hade problem med omfattande predation men även häftiga regn förstörde delvis häckningen i en koloni. Antalet häckande par var ungefär jämbördigt med året innan, ca 565 par. Två av landets större kolonier misslyckades i stort sett helt med sina häckningar. Liknande signaler har även hörts från Finland där häckningarna misslyckades i många kolonier.

”Jaktfalken hade en genomgående skada i rygg och buk som tydde på att den blivit skjuten. ”

Projekt Jaktfalk drivs i samarbete med regionalföreningen i Jämtland-Härjedalen. 2016 blev ett ganska dåligt år för jaktfalken. Det var bottenår för smågnagare och dåligt med ripor som är jaktfalkens viktigaste föda. Vädret var också miserabelt med mycket vind och nederbörd, både före och under den tidiga häckningsfasen för jaktfalk. Blåhammaren i Jämtlandsfjällen hade en medelvind på 30,6 m/s och byvind på 34,1 m/s som mest i början av året. Under mars och april kom många snöbyar under de flesta av dagarna, vilket säkert försvårade jaktfalkens jakt efter föda. Flera påbörjade häckningar misslyckades. Inom de 55 jaktfalksrevir som kontrollerades i Jämtlands- och Härjedalsfjällen hittades endast nio par, varav fem lyckades med häckningen. De fick tillsammans 15 ungar, vilket blir ett snitt på tre ungar per lyckad häckning, men bara 1,67 ungar per etablerat par. En jaktfalk som ringmärktes som bounge i södra Härjedalen den 18 juni 2002, hittades död av två svenska fiskare i Femundmarka nasjonalpark i Norge exakt 14 år senare. Jaktfalken hade en genomgående skada i rygg och buk som tydde på att den blivit skjuten. Tyvärr blev fågeln inte tillvaratagen så att illegal jakt kunde bevisas och bilderna kom till vår kännedom så sent att området hann bli översnöat. Försök att återfinna resterna av jaktfalken kommer att göras under våren 2017. Alvins fond finansierade inventeringskostnaderna.

Projekt Ortolansparv arbetar med inventeringar och biotopförbättringar. Ortolansparven är nu utgången i Småland och Södermanland och finns i södra/mellersta Sverige bara kvar i Närke, Västmanland, Dalarna (enstaka sjungande hannar) och Uppland. Under 2016 har fortsatta försök gjorts att med hjälp av bandspelare locka ortolansparvar till att häcka i tomma revir, men inga nyetableringar har konstaterats. I Kvismaren har remsor av osådd åkerjord lämnats av fem markägare enligt kontrakt med länsstyrelsen i Örebro län. Närkes enda fyra par ortolansparv häckade framgångsrikt i närheten av dessa stråk. I Kvismaren har också röjningar av tänkbara häckningsdungar pågått de senaste två vintrarna. I Västmanland finns ett område vid Kungsör med ca 25 sjungande hannar, en fjärdedel av hela populationen i mellersta Sverige. Planering har skett under hösten för att, i samarbete med länsstyrelsen i Västmanland, genomföra brett upplagda habitatåtgärder i området under våren 2017.

Ett LUNA-projekt pågår i samarbete med Enköpings kommun, men inventeringar visar på vikande ortolanförekomst på de flesta håll i Uppland. Ortolansparvsprojektet stöds ekonomiskt av WWF.

Under våren 2016 genomfördes en studieresa till södra Tyskland efter rapporter om att man där genom markåtgärder lyckat bromsa en vikande populationstrend för ortolansparven. Även om förutsättningarna var delvis olika i Bayern jämfört med mellersta Sverige gav studieresan värdefulla uppslag. Som ett resultat kommer våren 2017 försök med olika bredd på de osådda hjulspåren för traktorerna att göras i Kvismaren. Detta samarbete mellan Kvismaren fågelstation och länsstyrelsen i Örebro görs för att i detalj försöka förstå vad som definierar ett bra födosökshabitat. Det är med stor sannolikhet bristen på lämpliga sådana som är den största orsaken till ortolansparvens minskning i jordbrukslandskapet.

Projekt Rädda Sånglärkan arbetar mest med information och stöd för anläggande av lärkrutor. Antalet sånglärkor är idag mindre än hälften jämfört med för 40 år sedan. En viktig orsak anses vara utvecklingen mot ökad avkastning med tätare grödor som gör det svårt för lärkorna att hitta föda och häcka framgångsrikt. Anläggning av osådda partier, så kallade lärkrutor i spannmålsfält är en relativt okomplicerad och till synes framgångsrik åtgärd. Preliminära resultat tyder på 40–60 % högre revirtäthet på fält med lärkrutor jämfört med sådana utan. Effekten är störst på stora åkrar. Projektet har idag ett nätverk av uppemot 50 lantbrukare som anlägger ca 3 500 lärkrutor varje år. Lantbrukarna är fortsatt mycket positivt inställda till projektet, men vill givetvis vara säkra på att deras insatser också ger resultat. Projektet stöds ekonomiskt av WWF.

Vårt arbete med *skog* har under året breddats och innehåller förutom deltagande i miljöcertifieringssystemet FSC även arbete med förändringar av skogspolitik och lagstiftning samt seminarier. Två representanter från föreningen deltog fortsatt i den av Skogsstyrelsen/Naturvårdsverket upprättade referensgruppen i syfte att tillämpa Artskyddsförordningen i skogsbruket. Under året genomfördes ett seminarium kring ämnet i samband med föreningens årsmöte. De vägledningar som tagits fram för 64 arter och hur hänsyn till dessa bör tas finns sammanställt på föreningens hemsida under rubriken skog.

Under hösten 2015 startade Näringsdepartementet fyra arbetsgrupper i syfte att i bred dialog ta fram underlag till ett nationellt skogsprogram. Föreningen deltog i en av grupperna som arbetade under rubriken: Hur vi skapar synergier och gör avvägningar inom naturens gränser för att öka värdet av både skogsproduktion och skogens övriga ekosystemtjänster? Arbetet i dessa grupper pågick även under 2016 då de lämnade sina förslag. Föreningen lämnade synpunkter på dessa förslag i ett remissvar som finns publicerat på föreningens hemsida. I samband med detta publicerades även en debattartikel i riksdagsforumet ”Altinget”.

Föreningens arbete inom FSC har under året varit omfattande där insatserna koncentrerats till den pågående standardrevisionen. Ett förslag till ny standard sändes ut på remiss som föreningen svarade på. Vårt remissvar innehöll en hel del förslag på förbättringar bl.a. kring efterlevnaden av artskyddsförordningen, men även en del lovord kring de förbättringar som det nya standardförslaget kan innebära. Hela vårt remissvar finna att läsa på hemsidan.

I slutet av året anordnade föreningen i samverkan med Göteborgs Ornitologiska Förening ett seminarium kring tjädern. Seminariet var välbesökt, ca 70 personer deltog från både myndigheter, skogsnäring, och föreningsliv. En rapport om kunskapsläget kring tjädern med tonvikt på södra Sverige håller på att tas fram.

En skogstjänsteman anställdes på deltid från hösten 2016 till våren 2017. Syftet är att hitta vägar att kombinera skogsstyrelsens och skogsnäringens arbete med ”målbilder för god miljöhänsyn” i skogsbruket med de vägledningar som är framtagna i enlighet med artskyddsförordningen.

Tre av våra skogsengagerade har under året deltagit i en endagarsutbildning kring hyggesfritt skogsbruk som anordnades i Göteborgstrakten. Vi har också deltagit i en liknande dag anordnad av forskningsprogrammet ”Future forests” i södra Halland. Föreningen har även startat ett skogsnätverk där syftet är att sprida kunskap och där föreningsaktiva kan vara med och påverka i olika processer, remisser och annat där föreningen är aktiv. Tanken är att få en geografisk spridning över landet av nätverksaktiva. För närvarande är sju personer anmälda i nätverket.

Olika *jaktfrågor* tog som vanligt stor plats i föreningens verksamhet. I december var föreningen värd för en konferens för den ideella naturvårdens representanter i de länsvisa *viltförvaltningsdelegationerna*. Den plats som naturvården har i dessa delegationer tillsätts gemensamt av Naturskyddsföreningen, Rovdjursföreningen och BirdLife Sverige. Konferensen var en uppföljning av liknande träffar 2014 och 2015. Det finns ett stort missnöje med att viltförvaltningsdelegationerna inte fungerar som avsett och en utvärdering har länge varit utlovad från berörda departement (Närings- och Miljödepartementen). I början av året beslöt naturvårdens representanter i Västmanlands län att lämna arbetet i delegationen som en protest mot missförhållandena. Någon utvärdering av viltförvaltningsdelegationerna hade vid årsskiftet ännu inte presenterats.

Under året lämnade BirdLife Sverige ett omfattande remissvar gällande Naturvårdsverkets förslag till en ny svensk strategi för viltförvaltning. Vi anser att strategin alltför mycket fokuserar på att öka antalet jakttillfällen och alltför lite på att leva upp till målen för biologisk mångfald. I ett annat remissvar ifrågasatte vi starkt ett förslag från Naturvårdsverket om att väsentligt lätta på reglerna för jakt på allmänt vatten. Som Naturvårdsverket ser frågan ska jakt på allmänt vatten ge nya jägare jakttillfällen, medan vi anser att denna jaktform (som i huvudsak gäller sjöfågel) snarare bör avvecklas eftersom skadeskjutningsfrekvensen är hög och flera av de aktuella arterna har en ogynnsam populationsutveckling.

Under våren överklagade BirdLife Sverige även beslut gällande skarvjakt i Blekinge och Kalmar län. Besluten benämndes skyddsjakt men var snarare utformade som allmän jakt, därtill under häckningstid. I samband med överklagandena begärdes också inhibition av länsstyrelsens beslut, något som även bifölls av högre instans. I ett annat länsstyrelsebeslut, gällande Gävleborgs län, fick en fiskevårdsförening tillstånd att använda gasolkanoner i två häckningskolonier för storskarv och gråhäger. Beslutet fattades under häckningstid (20 april), och redan dagen därpå genomfördes störningen. Vi begärde då att länsstyrelsen skulle polisanmäla sig själv eftersom beslutet stod i strid med den policy man nyligen antagit gällande storskarv och var ett brott mot Artskyddsförordningen. Någon polisanmälan lämnades emellertid aldrig in.

BirdLife Sverige anställde under hösten 2016 Daniel Bengtsson som ny fågelskyddssekreterare. Daniel har tidigare jobbat deltid för föreningen med i första hand vindkraftsfrågor, men nu blir det alltså heltidsarbete med fågelskydd i olika former. Vindkraftsprojektering kräver emellertid även fortsättningsvis en relativt stor arbetsinsats. Under 2016 författades ett 40-tal skrivelser och överklaganden i vindkraftsrelaterade ärenden.
En högt prioriterad fågelskyddsfråga under slutet av 2016 var att få till stånd en uppdatering av våra svenska IBA-områden (IBA = Important Bird and Biodiversity Areas). En översyn av befintliga områden och vilka data som finns från dessa har påbörjats.

BirdLife International bedriver fågelskyddsarbete över hela världen för både hotade arter och habitat

Fågelskydd i världsklass

I Sydafrika har BirdLife lyckats minska bifångst av albatrosser med 99% genom smarta uppfinningar och nära samarbete med lokala fiskare

Genom IBA-konceptet har över 13 000 skyddsvärda områden identifierats

Vi är 122 nationella partner-organisationer

Tillsammans har vi över 3 miljoner medlemmar och 7 miljoner sup-

Internationellt fågelskydd

Föreningen stöder BirdLife Internationasl arbete dels genom vår medlemsavgift om en USD per medlem, dels genom ett separat bidrag till BirdLifes Europakontor i Bryssel.

Föreningen har under året deltagit i BirdLife Europas arbetsgrupp *Marine Task Force*. Arbetsgruppen fokuserar främst på två områden – skydd av marina områden och minskning av bifångster av främst fåglar vid kommersiellt fiske. Under året har vi deltagit på ett arbetsmöte.

BirdLife International arrangerade under 2016 en workshop i Edinburgh om det omfattande *illegala dödandet av fåglar* i Europa. Tidigare workshops har fokuserat på illegal jakt, illegal fångst med fällor och nät, samt förgiftning av fåglar, främst i Medelhavsområdet. Det är viktigt att vi skaffar mer kunskap kring omfattningen av det illegala dödandet av fåglar och det arbetet har fortsatt under året. Mycket av innehållet i workshopen har gett bra faktaunderlag för föreningens fortsatta arbete. Under året har de deltagande länderna försökt kvantifiera omfattningen av illegal jakt. Detta är ett mycket nyttigt arbete och det finns mer att göra inom området även i Sverige.

En av våra experter på faunakriminalitet deltog i en Wildlife Crime Enforcers Conference i England. Vår systerorganisation RSPB var en av konferensens sponsorer som samlade totalt 140 deltagare. Programmet belysta många aspekter av faunakriminalitet såväl inom UK som internationellt.

Under året fortsatte kampanjen för att bevara EU:s båda naturdirektiv, *Fågeldirektivet och Art- & habitatdirektivet*, intakta. Den ”Fitness Check” som inleddes 2015 och fortsatte under 2016 skulle undersöka om direktiven behövs och fyller sin funktion. Det fanns länge farhågor att toppolitiker inom EU-kommissionen försökte urholka dem, trots att resultaten från ”Fitness Check” visade att direktiven har mycket stor betydelse för naturskyddet i Europa. Flera stora miljöorganisationer kämpade tillsammans hårt mot försämring av direktiven i kampanjen Nature Alert, som bland annat samlade över en halv miljon namnunderskrifter.

Bland svenska deltagare fanns även WWF och Naturskyddsföreningen. Vi deltog också genom att använda BirdLife Europas material för sociala medier, framför allt Facebook och Twitter. Det besked som kommissionen utlovat till slutet av sommaren sköts upp flera gånger under hösten. Först den 7 december stod det äntligen klart att direktiven får vara kvar. EU-kommissionen beslutade enhälligt att inte öppna dem för revidering, förklarade dem ”passande för sitt syfte” och slog istället fast att direktiven behöver bättre tillämpning och finansiering. Beslutet innebar en stor seger för naturen och de deltagande miljöorganisationerna, och arbetet går nu vidare med att försöka få medlemsländerna att gå från ord till handling.
Under året har föreningen påbörjat ett samarbete med BirdLife Europa kring utveckling av och stöd till våra partnerorganisationer i Kaukasus. Vi stödjer projektet med totalt 15 000USD under tre år, medel som används för att stärka och bygga upp de lokala organisationernas arbete med fågelskydd.

Fågelintresse

Vinterfåglar Inpå Knuten är numera en tradition som engagerar många och ger oss tillfälle att synas i media på ett positivt sätt. Från hela 17 200 matningar rapporterades fåglar sista januarihelgen och då kan vi räkna med att säkert det dubbla antalet personer var engagerade i räkningen. Rapporteringen kunde för första gången göras via en app som utvecklats särskilt för ändamålet och rent tekniskt går det att följa inrapporteringen i realtid via statistiksidorna i VIK.
Volontärer från Skövde respektive Falbygdens fågelklubbar bemannade *Trandansen* under sammanlagt tre veckors tid när det är som mest tranor vid Hornborgasjön. Även om våra volontärer inte kunde prata med alla de 200 000 som årligen besöker Trandansen så har ändå åtskilliga tusen personer fått vägledning och svar på fågelfrågor.
På samma sätt bemannades mässan *Nordiska trädgårdar* av volontärer från Stockholms OF. Under fyra hektiska dagar besökte över 30 000 människor evenemanget och åtskilliga av dessa hamnade vid vår monter där trängseln tidvis var stor.
Fågelskådningens dag infaller under den helg där lördagen ligger mellan den 3:e och 9:e maj. Under Fågelskådningens dag genomför regionalföreningar och lokalklubbar aktiviteter. Från centralt håll bidrar föreningen med material för värvning etc. Under lördagen genomförs *Fågeltornskampen* som inkluderar kämpande inte bara mellan svenska fågeltorn utan även finska och danska fågeltorn. Finland gick som vanligt segrande ur kampen. De lyckas inte bara mobilisera flest fågeltorn (över 300) utan också se flest fågelarter.
Under sex veckor fram till 15 augusti, då det är som mest turister på Öland, visar våra BirdLife-volontärer storskarvar, havsörnar och andra trevliga fåglar vid fyrbyn på Ölands södra udde. Sälarna får också berättigad uppmärksamhet när de studeras i de på rad uppställda tubkikarna. Under perioden passerar kanske så många som 40 000 personer visningsplatsen.
Under våren togs ett pedagogiskt material fram i samarbete med iGoTerra, *Biodiversitetsdagen*, som är en webb-baserad funktion för insamling av faunistiska data till en databas. Utformningen är gjord för barn och ungdom samt dessutom utformat för bruk i skolan. BirdLife har engagerat sig i Biodiversitetsdagen för att hitta en kanal att engagera och uppmuntra barn att ge sig ut i naturen kombinerat med att använda interaktiva hjälpmedel. Med lösningen finns också inspirationsfilmer. Under året har BirdLife deltagit i mässor där läromedel visas för att marknadsföra systemet. Vidare har BirdLife, vid de naturpedagogiska dagarna vid Falsterbo Bird Show, aktivt använt systemet tillsammans med deltagande entusiastiska barn mellan årskurs 1 och 6.
Falsterbo Bird Show genomfördes för andra gången vid Falsterbos numer färdigbyggda naturum vid Strand-

baden. Som vanligt kom strax under 5 000 besökare trots att söndagen i princip regnande bort. Antalet naturpedagogiska dagar för barn- och ungdom utökades med en dag. Trots det fick vi ändå tacka nej till flera skolklasser. Över 1 200 barn deltog i de olika aktiviteterna. Föredrag och olika naturvandringar avlöste varandra och drog stor publik. Särskilt uppskattat blev en nattlysning efter insekter. Även utställarna var genomgående väldigt nöjda.

Från den nya plattformen på taket kunde både stäpphökar och en större skrikörn följas till den skådande publikens stora belåtenhet.

EuroBirdwatch16 samordnades med hjälp av Artportalen. Som vanligt rapporterades det in väldigt mycket fåglar från Sverige främst i aktiviteter anordnade av regionalföreningar och lokalklubbar. Sammanlagt noterades över 2,5 miljoner fåglar av över 2 000 rapportörer och deltagare i olika exkursioner.

AviFauna Naturresor

Året blev AviFaunas trettioandra verksamhetsår med resor världen över. 330 resenärer reste med AviFauna under 2016, och beläggningen blev strax under 90 %. 2016 blev ett år med konsolidering av verksamheten. Vi har effektiviserat de administrativa rutinerna och bl.a. infört elektroniska enkäter. Av resultaten från dem kan nämnas att över 90 % av våra kunder tycker att resorna är prisvärda och våra reseledare får snittbetyget 4,5 på en femgradig skala där 5 är högst. Tempot på resorna får betyget 3, d.v.s. lagom, på en skala där under 3 är för lågt och över för högt.

Årets resor fördelades geografiskt med 21 resor i Europa, Nordafrika och Mellanöstern, två resor i Afrika, tre resor i Asien samt fyra resor i Nya Världen och en resa till Australien. Nya resmål för året var Surinam, Kuba och sydöstra Kina.

Vid årets slut uppgick antalet ”Jubileumsresenärer” (resenärer som deltagit på AviFaunas resor vid minst tio tillfällen) till 139 personer. 20 har gjort över 20 resor och 9 har rest över 30 gånger med AviFauna.

Det har arbetats mycket mer med sociala medier, framför allt Facebook och Instagram, under året. Vi har också startat en ny hemsida som vänder sig till engelskspråkiga kunder och påbörjat en annonskampanj i Storbritannien för att nå dessa. Utvecklandet av naturturism av utländska resenärer till Sverige är ett prioriterat område som vi kommer arbeta med under kommande år, riktat mot framför allt Storbritannien, Tyskland och Kina.

Katalogen har gjorts om och moderniserats. I likhet med de flesta stora, internationella naturresebyråer, har vi börjat erbjuda resor utan flygbiljett för att möjliggöra billigare totalpris och större flexibilitet med resan för den individuella kunden. AviFauna blev också medlemmar i Svenska Resebyråföreningen under 2016. I och med det erbjuder vi högre trygghet för våra kunder och vi har nu också en bättre och kostnadseffektivare verksamhetsförsäkring.

På varje resa arrangerad av AviFauna går 150 kronor per deltagare och vecka till AviFaunas fågelskyddsfond. Under 2016 stöttades fem projekt till en total summa av ca 115 000 kr. Den största posten var ca 35 000 kr till att köpa in mark till att skapa ett fågelreservat för bl.a. en koloni rödstrupig biätare i Gambia. Mellan 20 000 och 25 000 kr vardera gick till mangroveskog och utbildning i Benin (genom African Bird Club), utbildning av barn och sponsring av en ”ekoklubb” i Armenien (genom Ornithological Society of the Middle East, the Caucasus and Central Asia) samt inventering av amurdykand i Myanmar.

Naturbokhandeln

Den positiva utvecklingen fortsätter för Naturbokhandeln. Det märks inte minst på inflödet av ordrar till
e-butiken. Ökningen av antalet beställningar har tredubblats sedan starten av den nya e-handelsidan 2014. Säsongen i butikerna har varit bra och antalet kunder har varit stort.
Det noterades att säsongen var ovanligt lång, med en mängd utländska kunder långt in augusti och början av september. Vi tror att detta kan vara en trend som är här för att stanna. Med oroligheter runt om i Europa väljer många bort sydöstra Europa och beger sig istället till solsäkra Öland. Aktiviteten under vintermånaderna har också ökat på grund av det ökade orderflödet i E-butiken.

I marknadsföringen har det fortsatt satsats på Googleoptimering, vilket är en av anledningarna till den lyckade försäljningen på nätet. Med ökat intresse för webben ökar ansvaret att underhålla sidan. Det prioriteras att synas bra på webben, och arbetet ger utdelning. Även Facebook-kampanjer har visat sig vara väldigt givande – rätt målgrupper nås genom att rikta kampanjerna till föreningens stora grupper så som *Fåglar inpå knuten*. Som exempel kan nämnas julkampanjen på ”KooKoo-klockor” som blev en succé. Två framgångstitlar under året var Ölandsfåglar och Fågeldagboken som sålde i 561 respektive 1 998 exemplar!

Naturbokhandeln i Ottenby har fått nya lokaler och nytt sortiment, och det uppsatta försäljningsmålet slogs med råge.

Naturum Ottenby

Naturum hade verksamhet igång på Ölands södra udde från påskhelgen fram till början av november, vilket innebar 189 öppetdagar med totalt 1 224 öppet timmar. Innan invigningen av naturums nya basutställning erbjöds guidningar och naturvägledning med utgångspunkt från restaurang Fågel Blå. Totalt välkomnades 53 989 besökare in i naturum under säsongen 2016, varav 25 562 besökare under högsäsong (25 juni till 7 augusti) vilket motsvarar 47 % av årets totala besökssiffra. Ölands södra udde fortsätter att vara ett av Ölands mest välbesökta turistmål. Mellan åren 2010 och 2016 har naturum Ottenby i genomsnitt haft 65 000 besökare per år, vilket motsvarar ungefär hälften av de som besöker Ölands södra udde mellan slutet av mars och början av november.

Naturum Ottenbys nya basutställning invigdes den 14 maj 2016. Utställningen är skapad av Cedervalls arkitekter och Katapultkontoret. Invigningstal hölls av Kerstin Cederlöf, Naturvårdsverket, Stefan Carlsson, dåvarande landshövding i Kalmar län, samt Anders Börjesson, bl.a. känd från Naturmorgon i P1. Magnus Bergman inledde och avslutade invigningen med vacker musik. I samband med invigningen visades en tillfällig utställning av den erkände konstnären Lars Jonsson.

Ottenby

Fågelstationen bibehåller världens längsta obrutna fångstserie!

Långe Jan är med sina 42 meter det högsta fyrtonet I Sverige

Ottenby är ett av landets mest besökta naturområden

Den första vetenskapliga rapport som skrevs om Ölands fågelliv kom efter Wilhlem Mewes resa andra resa till Öland och udden 1867

Genom väl fungerande samarbete mellan Ottenby fågelstation, externa guider, entreprenörer, lokala föreningar och naturums egen personal har 1 206 programpunkter (visningar av utställningen, bildspel, evenemang, föredrag och guidade turer) erbjudits besökarna under 2016, varav 484 under högsäsong (25 juni - 7 augusti). Av dessa genomfördes totalt 552 programpunkter med 3 687 deltagare varav 251 programpunkter med 1 433 deltagare under högsäsong.

Värt att notera är även att 12 skolor med totalt 408 elever har besökt Ölands södra udde under 2016.

Information & publicering

Under året kom *Vår Fågelvärld* (VF) ut med sex nummer, för övrigt den 75:e årgången. Under 2015 kom Fågelvännen ut med sitt sista nummer, vilket innebar att Vår Fågelvärld under året har varit föreningens enda medlemstidning, vid sidan av Ornis Svecica.

Flera vinjetter plockades in i Vår Fågelvärld för att göra materialet bredare och tillfredsställa största möjliga antal medlemmar. Exempel på en sådan vinjett är Fågelvännen där fågelmatning, holkar och mer trädgårdsrelaterat fågelmaterial kan få plats. En annan vinjett är Uppsnappat som innehåller korta texter, vanligen med en bild, om intressanta saker som hänt i fågelvärlden, både nationellt och internationellt.

Nytt för året har också varit ett större fokus på mer närliggande resmål när det gäller resereportaget, en av de stående vinjetterna. Under året har Karlsöarna, Skagen, Azerbajdzan (dit BirdLife Sveriges ungdomssektion åkt), Tasmanien och Gotska Sandön presenterats. I nummer fem var det inget resereportage alls.

I årets första nummer skrev vi om ängshökens häckning på Öland och att ökad vallodling är ett hot. Vi berättade också om Sjöfågeltaxeringen. I årets andra nummer var det Ottenby som stod i fokus. Dessutom aktuellt om sädgåsens flyttning och övervintring. I det tredje numret skrev vi om tjädrarna i Tyresta och om hur kanadagåsen kom till Sverige. Det fjärde numret kom att handla mycket om brushanarnas tre parningsstrategier där ny svensk forskning har kunnat visa hur dessa har kommit till. Här gjorde vi även reklam för Fågelkalendern. I nummer fem berättade vi om mesarnas matstrategier och hur de överlever vintern. Vi berättade också om hur genetiken kan ge besked om vilka arter det är som är på dekis i ett evolutionärt perspektiv, alltså räknat i hundratusentals år. Bland de arter som går tillbaka är havsörn. I det sista numret för året berättade Reino Andersson om en tidsresa framåt i tiden och vilka arter vi kan räkna med flyttar in och blir nya häckfåglar.

Vi gav även en bild av vad Vinterfåglar Inpå Knuten gett i form av ny kunskap om våra vinterfåglar samt berättade om föreningens tjäderseminarium.

Tyvärr har vi inte haft resurser att under året slutföra arbetet med att bygga det digitala arkiv som ska innehålla alla årgångar av *Vår Fågelvärld* från den första från år 1942. Arbetet med detta har stannat upp. Så här långt finns ett tiotal årgångar uppladdade i en databas.

Årsboken *Fågelåret* gavs ut för 24:e gången. Ur innehållet kan bland annat nämnas sammanställningar om specialprojekt kring fjällgås och fjälluggla utöver de sedvanliga rapporterna från Svensk Fågeltaxering, Ringmärkningscentralen och landets fågelstationer.

Under året gavs en ny bok ut, *Fåglarnas Getterön*. Dessutom togs det fram en ny upplaga av *Ölands fåglar*, den sistnämnda i samarbete med Ölands Ornitologiska Förening. Föreningens förlag medverkade även vid Bokmässan i Göteborg, där vi från Trädgårdsscenen höll sammanlagt åtta föredrag kring böckerna *Fåglarnas Getterön* och *Fåglarnas trädgård* samt om *Vinterfåglar Inpå Knuten* och på temat *Folk och fåglar*.

BirdLife Sveriges hemsida fortsatte att utvecklas under året och fick ett nytt utseende vid årsskiftet 2016/17. Den fortsätter även att växa. Förutom BirdLife Sverige använder nu nio regionalföreningar, Falsterbo Bird Show, AviFauna, Rapphönorna, Ottenby fågelstation och naturum Ottenby publiceringsplattformen.

Även vår verksamhet på Facebook fortsätter att utvecklas. Föreningen har flera sidor och grupper som vänder sig till olika kategorier av fågelintresserade. Störst är *Fåglar Inpå Knuten* med drygt 18 000 följd av BirdLife Sveriges egen sida och Ottenby Fågelstations sida med drygt 11 000 läsare. Mycket uppmärksammad är även *Vår Skådarvärld* med 3 774 följare. I övrigt finns sidor för *Samarbete för mer lärksång*, Falsterbo Bird Show, Naturum Ottenby, AviFauna, Naturbokhandeln, Fåglarnas trädgård, Vår Fågelvärld och Ungdomsskådare.

Medlemsutveckling

För första gången på elva år bröts den positiva medlemsutvecklingen och när året avslutades hade föreningen 16 408 medlemmar (föregående år 16 814). Inom medlemskåren fördelade det sig som följer: hedersmedlemmar 5 (6), ständiga medlemmar 133 (138) och årsbetalande medlemmar 16 077 (16 673). Av de senare var 659 (582) familjemedlemmar och 208 (212) ungdomar.

Utvecklingen kan ha flera orsaker då föreningen genomgått ett antal förändringar under året. Främst torde det vara en effekt av att en av våra två medlemstidningar, Fågelvännen, lades ner och att inte alla som hade den som medlemstidning ville byta till den kvarvarande Vår Fågelvärld. Men också problem med medlemsregistret som medförde att avisering om medlemsförnyelse för året skedde först i början av 2016 kan ha påverkat betalningsviljan.

Kansli & medlemsservice

Föreningens kanslifunktion finns på Stenhusa Gård i Stenåsa på Öland. Här sköts all medlemsservice och administration för föreningen och våra dotterbolag. Under året har föreningschef Anette Strand, fågelsskyddssekreterare Daniel Bengtsson och administratör Anna Svendsén tillkommit till personalen.

Östergötlands Ornitologiska Förening har som första regionförening integrerat medlemskapet fullt ut, och utöver det sköts medlemshanteringen för Medelpads OF och Stockholms OF från kansliet.

Beträffande föreningens *ekonomi* hänvisas till den separata årsredovisningen som finns att tillgå på föreningens webbsida.

SOF-BirdLife

Stenhusa Gård
Lilla Brunneby 106
386 62 Mörbylånga

Telefon: 0485.444 40
E-post:
info@birdlife.se

BirdLife Sverige

@BirdLifeSverige